

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

XLIX. An virtutes ex actionum frequentia seu perpetua consuetudine
acquirantur?

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

pollentes. Ita non simplex & compositum æquivalent, cum dico: Corpus est simplex vel non simplex. Sed affirmans tamen vox neganti præstat. Itaque præferenda est huic si haberi potest. Sed hoc non est præsentis considerationis.

XLIX.

An virtutes ex actionum frequentia seu perpetua consuetudine acquirantur?

Affirmatur.

ARISTOTELIS 2, Ethicorum docet, justè agendo, justos effici: temperanter agendo, temperantes: actionibus fortibus assuecundo fortes: sicut sæpè canendo cithara citharædi efficiuntur: ac, ut dicitur in versiculo: Scribendo scriptor fit, fabricando faber. At hoc alicui mirum videatur, verisimile enim est, cum qui justè agit, jam justum esse; & ex justitiæ perfecto habitu agere: eum qui prudenter agit, jam habitum perfectum possidere, non autem acquirere. Quæstio igitur est: An aliquis possit honestè operari ante virtutem? Videtur dicendum: Neminem posse honestè agere, antequam habeat virtutem: ideoque à Divino esse, ex actionibus bonis & honestis frequentatis generari virtutem (quæ virtus supponitur jam genita, & actiones laudabiles ac honestæ potius à virtute proficiscun-

Object.

ficiuntur:) Nam sicut habet res in artibus:
 sic & in virtutibus. Ut dicendo Rhetores seu
 Oratores: sic iusta operantes iusti evadimus.
 Sed nemo facit opera artis, nisi habens ar-
 tem. Nemo enim bene dicit, nisi Rhetor, seu
 habens Rhetoricam. Nemo igitur facit ope-
 ra iusta, nisi iustus seu præditus iustitia: & per
 consequens, operando iustè, non fit homo
 iustus, sed jam supponitur iustus. Seu: Nihil
 est simul procreans & procreatum, respectu
 ejusdem. Iustè operari, est effectum Iustitiæ.
 Ergo iustè operari non est causa efficiens ius-
 titiæ. Falsum itaque, quòd virtus procreetur
 ex crebris actionibus honestis. Respondetur, Solutio.
 1. ad primi syllogismi minorem per inficia-
 tionem. Non enim est inconveniens idiotam
 catu seu fortuitò loqui purè vel ornate, licet
 non possit loqui purè Grammaticè, vel orna-
 tè Rhetoricè, id est, ex habitu Grammaticè
 vel Rhetoricè, scilicet ex proposito & con-
 stanter: Pari ratione non est inconveniens,
 non iustum agere iustè, non tamen iustè habi-
 tualiter, seu secundum tres condiciones habi-
 tus iustitiæ, seu ut solent iusti: nempe primò
 scientes, 2. volentes, 3. constantes: seu re-
 spondetur per distinctionem, & fallacia am-
 bigui ostenditur: tot modis iustè agere aliquis
 dicitur, quot Grammaticè vel Rhetoricè a-
 gere: Primò improprie, qui non ex habitu
 agit,

agit, vel casu, vel alio suggerente. Secundò propriè, qui ex habitu agit. Si primam significationem spectes, rectè asseritur, justè operantes effici justos. Sententia enim est: iusta operando effici justos. Sin posteriorem: Non rectè: qui enim ex habitu iustitiæ operantur, jam antè justè sunt, non fiunt justè. Deinde negatur similitudo artium & virtutum. Ratio dissimilitudinis est hæc. Uti quis operatur justè & temperanter, requiruntur ad hoc tria: Primò ut agat sciens. 2. ut volens, & quidem propter virtutem, non propter aliud: ut si quis præstet opus virtutis, propter timorem pœnæ, aut vanam gloriam aut lucrum, non operatur secundùm virtutem. 3. Ut constanter & perseveranter agat. Sed ad hoc ut aliquis operetur artificiosè, sufficit istorum primum, ut sciat operari ex arte. Nam etsi nunquam uteretur arte, tamen dicitur bonus artifex. Sed scire operari justè vel temperatè, pro exiguo habetur in moralibus. A scientia operationis enim non dicitur quispiam bonus, hoc est, honestus, & virtute præditus, nisi operetur, & quidem secundùm conditiones tres modò dictas. Præterea ars versatur circa operationes transeuntes, quæ non sunt subjektivè in operante, sed in effectu. Virtus verò versatur in operationibus immanentibus, quæ remanent subjektivè in operante,

rante, ideoq; faciunt operantē bonum. Hinc efficitur, propter artem neminem dici bonum aut malum moraliter, nisi quatenus arte benè vel malè utitur. Propter virtutem autem homo dicitur bonus Ethicè: virtus est quæ bonum facit habentē. Manifesta ergo est dissimilitudo inter artem & virtutem. Postremò concessa similitudine distingui potest minor. Opus artis est duplex: Imperfectum & perfectum. De imperfecto negatur minor. Nam videmus aliquos ex inclinatione naturali agere instar artificis, licet non ita perfectè: ut puerum pingere, vel benè canere, qui tamen nec pingendi, nec canendi artem didicit: De perfecto autē conceditur minor. Sic concedendū est de actionibus honestis, justis, &c. posse aliquem eas præstare, quamvis imperfectas, ante acquisitam virtutem, ex diathesi & principiis, quæ sunt in ratione practica, in quibus est semen & origo virtutis. Ad 2. Syllog. respondetur per hanc distinctionem: Opus potest dici justum aut temperatum dupliciter. Primum quia tale est, quale præstat virtute præditus, licet non ita perfectè, ut operatur virtute præditus, puta justus aut temperatus. Hoc modo nihil prohibet fieri opus bonum honestumque, à nondum habente virtutem, modò studeat per talia opera bonus evadere. Nam qui per hujusmodi opera non studet fieri bo-

nus

nus nunquam fit bonus. Et si autem nondum habeat virtutis *esse*, habet tamen *diāde* ad virtutem & semina quædam naturalia, quæ sunt prima principia intellectus practici, nobis naturaliter indita. Hinc Thomas Aquinas: Sicut aliquis per principia *speculabilia* præcognita invenit de aliquo subjecto scientiam, quam nec prius per doctrinam, nec sibi congenitā à natura habuit: Sic operando per principia rationis practica, quæ sunt tanquam semina virtutum, producit actiones bonas, ex præscripto rationis, quibus frequentatis virtus perfecte acquiritur, quæ prius virtualiter latebant in principis rationis practiciis. Secundo opus dicitur bonum iustum, aut temperatum, quia proficiscitur ab operante, sciente, eligente, constante. Hoc modo non potest fieri, nisi ab habente jam acquisitam virtutem. Hæc omnia cum ita sint, cum queritur: Utrum quis non habens virtutem, possit producere opus honestum? Respondendum est: Si non habet virtutem, nec *diāde* & principia intellectus practica, non potest producere actionem honestam, neque primo, neque secundo modo. Verum qui habet *diāthesin* & principia virtutis in se, ut semina, potest producere actionem honestam, ut iustam, secundo modo: Quæ actio crebrius iterata procreans causa est virtutis.